

Regeringskansliet
Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Transportstyrelsens remissvar avseende Svensk sjöfartsutbildning i förändring

Sammanfattning

Transportstyrelsen ser positivt på att Sveriges Redareförening har tagit initiativ till att föreslå lösningar på de problem som idag upplevs. Mot bakgrund av de negativa konsekvenser som kan komma till följd av förslaget, anser Transportstyrelsen dock inte att den av Sveriges Redareförening föreslagna lösningen bör genomföras. Transportstyrelsen föreslår istället en lösning med ökat antal platser för sjömanskolans elever på Sjöfartshögskolorna. På så vis förstärks Sjöfartsgymnasiernas roll samtidigt som det minskar behovet av praktikplatser med en fjärdel för de elever som fortsätter till högskolan från Sjöfartsgymnasierna.

Övergripande synpunkter

Transportstyrelsen har tagit del av rapporten från Sveriges Redareförening beträffande svensk sjöfartsutbildning i förändring. Rapporten behandlar främst den upplevda bristen på praktikplatser, sjöfartsgymnasiernas utbildningsplan samt yrkesgymnasiernas framtid.

Transportstyrelsen uppfattar initiativet från Sveriges Redareförening att söka en lösning i frågan som positivt, men ser inte att förslaget är det ultimata mot bakgrund av de negativa konsekvenser som kan komma uppstå som en följd av förslaget. Transportstyrelsen förespråkar i stället en lösning där elever från Sjöfartsgymnasierna utgör ett huvudspår för sjöfartshögskolornas rekrytering. En sådan lösning skulle påverka bristen av praktikplatser och yrkesgymnasiernas framtid på ett positivt sätt genom de synergieffekter som uppstår.

Möjliga konsekvenser till följd av ett genomförande av det förslag som presenterats av Sveriges Redareförening

Sveriges Redareförening föreslår att stora delar av högskolans sjöfartsutbildningar ska kunna genomföras på gymnasienivå.

Transportstyrelsen befarar att den nämnda lösningen kan komma att medföra negativa konsekvenser. Den nuvarande svenska sjöbefälsutbildningen håller en hög internationell klass som är viktig att värna om. Under hösten 2008 granskades Sveriges utbildningssystem av den Europeiska sjösäkerhetsbyrån (EMSA) där resultatet visade på en bra och framgångsrik svensk sjöbefälsutbildning. Sjösäkerhetsbyråns tjänstemän var imponerade och placerade det svenska utbildningssystemet bland de främsta i Europa. Det goda anseende som en svensk sjöbefälsutbildning har internationellt sett medför stora valmöjligheter att arbeta såväl i Sverige som utomlands. En trolig effekt av den höga kvalitén på utbildningen är en mycket låg arbetslöshet för svenska sjöbefäl med högre utbildning.

Det finns en risk att den nya föreslagna ”yrkesinriktade” studiegången, på gymnasienivå, inte kommer att leda till att de elever som utexamineras är lika eftertraktade nationellt och internationellt som de som genomgått utbildningen på högskolenivå. Transportstyrelsen vill i detta sammanhang särskilt peka på vikten av att svenska sjöbefäl kan komma ut och arbeta internationellt, då den pågående utflaggingen gör att det är särskilt viktigt att värna svensk sjöfartskompetens för att tillgodose aktörer utanför rederinäringen. En förenklad utbildning bedöms försämra förutsättningarna för svenskt befäl att arbeta internationellt.

Den som har läst en sjöbefälsutbildning på högskolenivå har, efter att sjömanskarriären lagts på hyllan, dessutom goda förutsättningar till att erhålla ett arbete i land. Det är tveksamt om befäl med bakgrund i ”yrkesspåret”, utan samma akademiska bredd, har samma förutsättningar till detta. Detta kan leda till att rekryteringsbasen minskar pga. en eventuell inlåsningsseffekt.

I förslaget har styrmans- och maskinteknikerutbildningen lagts på gymnasienivå. För att komma vidare i karriären från juniorbefäl till seniorbefäl krävs en fortsatt utbildning till överstyrman/befälhavare. Av rapporten framgår att inrättandet av en yrkesskola kan lösa detta. Innan beslut tas om att låta Sjömanskolorna utbilda styrmän och maskintekniker bör förutsättningarna för inrättande av en yrkeshögskola, som tar hand om de elever som utexamineras, vara utrett. Att eleverna ska vara hänvisade till fortsatta studier utomlands anser inte Transportstyrelsen vara en bra lösning. Utan möjlighet till vidareutbildning till seniorbefäl kommer förmodligen anställningsbarheten att vara begränsad, då befålet är låsta till de lägre befälsbefattningarna ombord, vilket riskerar att de

kommer att fungera hämmande för en naturlig uppmönstring till högre befattningar ombord.

Av förslaget framgår att det kommer att krävas att de elever som genomgått en befälsutbildning på gymnasienivå ska fullgöra praktik efter de tre år som utbildningen omfattar. Eleven måste därefter återvända till gymnasieskolan för att arbetslivserfarenheten/praktiken ska kunna utvärderas och godkännas, eftersom den påföljande praktiken måste ske som en del av utbildningen. Gymnasieskolans ansvar fortsätter därför även efter de tre år som utbildningen omfattar, vilket skolorna då måste avsätta resurser till.

Det förslag som presenteras bygger på att eleven efter avklarade studier ska fullgöra sex månaders tjänstgöring i manskapsbefattning. Med tanke på det minskade antalet manskapsplatser i svenska fartyg och det faktum att de inte kommer att kunna erhålla högsta manskapsbehörighet ser Transportstyrelsen en risk att eleverna kommer att ha svårt att få denna praktik. Det kan därför uppstå en situation, liknande den vi har idag, att eleverna inte kan slutföra sin utbildning.

I det förslag som redovisats saknas beskrivning av hur utbildningen är tänkt att implementeras i gymnasieskolan och på vilken nivå.

Transportstyrelsen har svårt att se, mot bakgrund av det utrymme som finns inom den treåriga gymnasieutbildningen, hur den nuvarande utbildningen skulle kunna inrymmas utan avkall på kvalitet.

För högskolornas del finns risk för nedläggning då det kan befaras att elevantalet blir för litet för att driva de båda sjöfartshögskolorna som existerar idag. Enligt Transportstyrelsen bedömning skulle, utöver utbildningen ledande till fartygsbefäl och maskinbefäl klass V, även utbildningar för certifikat och specialbehörigheter behöva flytta till gymnasienivå om förslaget realiserar. Detta eftersom många av dessa krävs, utöver styrmans eller maskinteknikerbehörigheten, för att få tjänstgöra som befäl ombord.

Sammantaget skulle detta på ett märkbart sätt påverka sjöfartshögskolornas möjlighet att utbilda sjöbefäl, vilket även skulle kunna påverka deras möjlighet till aktiv forskning inom sjöområdet på ett negativt sätt.

Alternativa lösningar?

Transportstyrelsen föreslår att intaget av elever från sjöfartsgymnasierna till Sjöfartshögskolorna ska ökas. Berörda högskolor har påtalat att de ser positivt på en sådan lösning och ser en möjlighet till kvotering av elever från

Sjöfartsgymnasierna. Om det huvudsakliga intaget till Sjöbefälsutbildningarna sker från Sjöfartsgymnasierna skulle flera vinster erhållas, bl.a.;

- Sjöfartsgymnasierna skulle, utöver att utbilda elever som ska tjänstgöra som däck- och maskinmanskaper också förse högskolorna med elever till sjöbefälsutbildningarna. På så vis får sjömanskolorna en förstärkt roll i framtiden.
- Genom att låta den sjöpraktik som fullgörs i gymnasiet avräknas på den tid (12 månader) som ska fullgöras i befälsutbildningen kan efterfrågan på praktikplatser minskas med en fjärdedel.
- Synergieffekter uppstår. Vissa certifierande kurser som genomförs på gymnasienivå skulle kunna avräknas på högskoleutbildningen. På så sätt kan förmodligen också utbildningarna kortas något.

Styrelsen anser att en sådan lösning skulle kunna bidra på motsvarande sätt till att öka antalet befäl tillgänglig för svensk sjöfart.

Detta ärende har beslutats av generaldirektören Staffan Widlert. Föredragande har varit sektionschef Bo Bergström. I ärendets handläggning har även sjöfartsdirektören Per Nordström och sjöfartssakunnig Anders Hermansson deltagit.

Staffan Widlert
Generaldirektör